

**ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ ΑΡΧΑΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ Γ ΛΥΚΕΙΟΥ**

Διδαγμένο κείμενο

Πλάτωνος Πολιτεία 519 B - D

Τί δέ; Τόδε οὐκ εἰκός, ἦν δ' ἐγώ, καὶ ἀνάγκη ἐκ τῶν προειρημένων, μήτε τοὺς ἀπαιδεύτους καὶ ἀληθείας ἀπείρους ἱκανῶς ἂν ποτε πόλιν ἐπιτροπεῦσαι, μήτε τοὺς ἐν παιδείᾳ ἐωμένους διατρίβειν διὰ τέλους, τοὺς μὲν ὅτι σκοπὸν ἐν τῷ βίῳ οὐκ ἔχουσιν ἓνα, οὗ στοχαζομένους δεῖ ἅπαντα πράττειν ἃ ἂν πράττωσιν ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ, τοὺς δὲ ὅτι ἐκόντες εἶναι οὐ πράξουσιν, ἡγούμενοι ἐν μακάρων νήσοις ζῶντες ἔτι ἀπωκίσθαι;

Ἀληθῆ, ἔφη.

Ἡμέτερον δὲ ἔργον, ἦν δ' ἐγώ, τῶν οἰκιστῶν τάς τε βελτίστας φύσεις ἀναγκάσαι ἀφικέσθαι πρὸς τὸ μάθημα ὃ ἐν τῷ πρόσθεν ἔφαμεν εἶναι μέγιστον, ἰδεῖν τε τὸ ἀγαθὸν καὶ ἀναβῆναι ἐκείνην τὴν ἀνάβασιν, καὶ ἐπειδὴ ἀναβάντες ἱκανῶς ἴδωσι, μὴ ἐπιτρέπειν αὐτοῖς ὃ νῦν ἐπιτρέπεται.

Τὸ ποῖον δὴ;

Τὸ αὐτοῦ, ἦν δ' ἐγώ, καταμένειν καὶ μὴ ἐθέλειν πάλιν καταβαίνειν παρ' ἐκείνους τοὺς δεσμώτας μηδὲ μετέχειν τῶν παρ' ἐκείνοις πόνων τε καὶ τιμῶν, εἴτε φαυλότεραι εἴτε σπουδαιότεραι.

Ἐπειτ', ἔφη, ἀδίκησομεν αὐτούς, καὶ ποιήσομεν χεῖρον ζῆν, δυνατὸν αὐτοῖς ὄν ἄμεινον;

A1. Από το παραπάνω κείμενο να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του αποσπάσματος:

«Τί δέ; ... ὃ νῦν ἐπιτρέπεται.»

Μονάδες 10

B. Να απαντήσετε στις ακόλουθες ερωτήσεις:

B1. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των όρων – φράσεων του κειμένου: **ἐν παιδείᾳ** (μονάδες 6), **ἀναβῆναι ἐκείνην τὴν ἀνάβασιν** (μονάδες 9).

Μονάδες 15

B2. Με βάση το κείμενο που σας δίνεται να προσδιορίσετε ποιοι δεν είναι κατάλληλοι να αναλάβουν πολιτικές εξουσίες και γιατί.

Μονάδες 15

B3. Πώς εξηγεί ο Πλάτωνας τη μετάβαση από τη Δημοκρατία στην Τυραννίδα και ποια είναι, σύμφωνα με τον φιλόσοφο, τα χαρακτηριστικά των δύο αυτών πολιτευμάτων;

Μονάδες 10

B4. Να βρείτε στο παραπάνω διδαγμένο κείμενο μία ετυμολογικά συγγενή λέξη για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις της νέας ελληνικής:

απόρρητος, ντροπαλός, αντιβιοτικό, αποχή, δυσπραγία, μονοκατοικία, προφήτης, είδωλο, βάθρο, ανυπόμονος

Μονάδες 10

Γ. Αδίδακτο κείμενο

Ξενοφώντος Συμπόσιον I, 11-12

Ἐκεῖνοι μὲν οὖν σιωπῇ ἐδείπνουν, ὥσπερ τοῦτο ἐπιτεταγμένον αὐτοῖς ὑπὸ κρείττονός τινος. Φίλιππος δ' ὁ γελωτοποιὸς κρούσας τὴν θύραν εἶπε τῷ ὑπακούσαντι εἰσαγγεῖλαι ὅστις τε εἴη καὶ δι' ὃ τι κατάγεσθαι βούλοιτο, συνεσκευασμένος τε παρῆναι ἔφη πάντα τὰ ἐπιτήδεια ὥστε δειπνεῖν τάλλότρια, καὶ τὸν παῖδα δὲ ἔφη πάνυ πιέζεσθαι διὰ τε τὸ φέρειν μηδὲν καὶ διὰ τὸ ἀνάριστον εἶναι. ὁ οὖν Καλλίας ἀκούσας ταῦτα εἶπεν· Ἀλλὰ μέντοι, ὦ ἄνδρες, αἰσχρὸν στέγης γε φθονῆσαι· εἰσίτω οὖν. καὶ ἅμα ἀπέβλεψεν εἰς τὸν Αὐτόλυκον, δῆλον ὅτι ἐπισκοπῶν τί ἐκείνῳ δόξειε τὸ σκῶμμα εἶναι.

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2011
ΑΡΧΑΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ Γ ΛΥΚΕΙΟΥ

ὁ ἀνάριστος = ο νηστικός

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παραπάνω κειμένου.

Μονάδες 20

Γ2. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον τύπο που ζητείται για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:

κρείττονος : την αιτιατική πληθυντικού του ίδιου βαθμού στο θηλυκό γένος

ὅτι : τη γενική ενικού του ίδιου γένους

ἔφη : το τρίτο ενικό πρόσωπο της ευκτικής του ενεστώτα

πάντα : τη δοτική πληθυντικού στο ίδιο γένος

φέρειν : το απαρέμφατο αορίστου β' στην ίδια φωνή

ταῦτα : την ονομαστική πληθυντικού του θηλυκού γένους

ἄνδρες : την κλητική του ενικού

αἰσχρόν : τη δοτική ενικού του συγκριτικού βαθμού στο ίδιο γένος

εἰσίτω : το δεύτερο ενικό πρόσωπο στην ίδια έγκλιση στον ίδιο χρόνο

δόξειε : το τρίτο ενικό πρόσωπο της οριστικής του ίδιου χρόνου

Μονάδες 10

Γ3α. Να γίνει πλήρης συντακτική αναγνώριση των παρακάτω λέξεων και φράσεων:

αὐτοῖς, τῷ ὑπακούσαντι, διὰ τὸ φέρειν, ἀνάριστον, φθονῆσαι, ἐκείνῳ (μονάδες 6)

Γ3β. «εἶπε τῷ ὑπακούσαντι εἰσαγγεῖλαι ὅστις εἴη»: Να μετατρέψετε τον πλάγιο λόγο σε ευθύ. Να ληφθεῖ υπόψη ότι ο πλάγιος λόγος εξαρτάται από το «εἶπε τῷ ὑπακούσαντι». (μονάδες 4)

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ:

A1. Τι λοιπόν; Αυτό δεν είναι φυσικό, είπα εγώ, και δεν προκύπτει ως αναγκαίο συμπέρασμα από όσα έχουν λεχθεί προηγουμένως, ότι δηλαδή δε θα μπορούσαν ποτέ να κυβερνήσουν ικανοποιητικά μια πόλη ούτε οι απαίδευτοι και όσοι δε γνώρισαν (ποτέ) την αλήθεια ούτε εκείνοι που αφήνονται ελεύθεροι να ασχολούνται με την παιδεία ως το τέλος της ζωής τους, οι πρώτοι γιατί δεν έχουν κάποιο σκοπό στη ζωή τους, που προσπαθώντας να τον πετύχουν πρέπει να κάνουν όλες ανεξαιρέτως τις πράξεις, όσες τυχόν κάνουν και στην ιδιωτική και στη δημόσια ζωή τους, και οι δεύτεροι (όσοι ασχολούνται με την παιδεία) γιατί με τη θέλησή τους δεν θα ασχοληθούν με πρακτικά ζητήματα, επειδή νομίζουν ότι, παρόλο που ακόμη είναι ζωντανοί, έχουν εγκατασταθεί στα νησιά των μακάρων;

Σωστά, είπε.

Έργο, λοιπόν, δικό μας, είπα εγώ, των ιδρυτών της πόλης, είναι να αναγκάσουμε τις εξαιρετικές φύσεις να φτάσουν στη γνώση που προηγουμένως είπαμε ότι είναι η σπουδαιότερη, να δουν δηλαδή το αγαθό και να ανέβουν εκείνη την ανηφορική οδό και, αφού ανεβούν και το δουν αρκετά, να μην τους επιτρέψουμε αυτό που τώρα τους επιτρέπεται.

B1. «ἐν παιδεία»: αρχικά ο όρος «παιδεία» σημαίνει αυτό που πρέπει να μάθει το παιδί και αναφέρεται στην ανατροφή και εκπαίδευση των νέων. Ήδη όμως από τον 5^ο αιώνα ως όρος της παιδαγωγικής δηλώνει τη μόρφωση και τη γενική καλλιέργεια, που μόνο ο άνθρωπος μπορεί να αποκτήσει – γι αυτόν τον λόγο

άλλωστε αποδίδεται στα λατινικά ως *humanitas*. Βάση της παιδείας για τον Πλάτωνα είναι η μουσική (λογοτεχνία, τραγούδι και καλλιέργεια της καλλιτεχνικής ευαισθησίας) και η γυμναστική, ενώ «παίδευση» είναι η πορεία προς την παιδεία. Η παιδεία στην πλατωνική φιλοσοφία είναι το όργανο με το οποίο θα απελευθερωθούν από τα δεσμά των αισθήσεων και στη συνέχεια θα απελευθερώσουν και τους υπόλοιπους δεσμώτες. Είναι η στροφή της ψυχής από το σκοτάδι της άγνοιας προς το φως της γνώσης.

«ἀναβῆναι ἐκείνην τὴν ἀνάβασιν»: Το Αγαθό στο κείμενο χαρακτηρίζεται ως το «μέγιστον μάθημα» είναι η ύψιστη αξία και ο τελικός προσανατολισμός του ανθρώπου. Η κατάκτηση του Αγαθού είναι μεν εφικτή (ἀφικέσθαι, ἰδεῖν, ἰδωσι), αλλά η κατάκτησή του είναι εξαιρετικά δύσκολη (ἀναβῆναι, ἀνάβασιν, ἀναβάντες) καθώς απαιτεί επίπονη προσπάθεια και αγώνα η ανύψωση από τα γήινα ενδιαφέροντα προς τα ανώτερα αντικείμενα της νόησης από τα αισθητά στα νοητά.

Πρόκειται για μια ανοδική πορεία («ἀνάβασιν») που οδηγεί όμως στην υψηλότερη γνώση, στο «μέγιστον μάθημα» γι αυτό χρησιμοποιεί λέξεις ετυμολογικά συγγενείς από το αναβαίνω. Πολύ συχνά στον Πλάτωνα λέξεις που σημαίνουν το «ἄνω» και την αναβαση χρησιμοποιούνται μεταφορικά για την παιδεία και τα αγαθά που προσφέρει.

B2 Σύμφωνα με το Πλάτωνα η ορθή παιδεία είναι αυτή που οδηγεί τους ανθρώπους στη θέαση του Αγαθού, στο νοητό κόσμο των Ιδεών.

Κοινωνοί της παιδείας αυτής είναι οι φύλακες της Πολιτείας, οι άνθρωποι με τις ξεχωριστές ικανότητες, που σκοπός τους είναι να υπηρετήσουν πιστά και ανιδιοτελώς την πόλη ολόκληρη. Ο Πλάτων θεωρεί ότι μόνο αυτοί μπορούν να κυβερνήσουν την πόλη και να καθοδηγήσουν σωστά τους πολίτες. Αντίθετα οι «απαίδευτοι» και «οί ἄπειροι ἀληθείας» δεν εμφορούνται από ένα υψηλό σκοπό, αλλά κινούνται από τα προσωπικά τους συμφέροντα. Τα κίνητρά τους είναι ιδιοτελή και οι στόχοι τους ευτελείς, καθώς η ψυχή του δε φωτίζεται από την αληθινή παιδεία, αλλά βρίσκεται μέσα στο σκοτάδι της απαιδευσίας και της πλάνης. Δεν έχουν τις γνώσεις για να αναλάβουν μια τέτοια αρμοδιότητα «τοὺς μὲν ὅτι σκοπὸν ἐν τῷ βίῳ οὐκ ἔχουσιν ἓνα, οὐδ' στοχαζομένους δεῖ ἅπαντα πράττειν ἃ ἂν πράττωσιν ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ». Ίσως επιθυμούν την προβολή τους και την εξυπηρέτηση προσωπικών φιλοδοξιών τους. Αντίθετα ὁ εἷς σκοπός που έχουν οι φύλακες της πολιτείας είναι να υπηρετήσουν πιστά και ανιδιοτελώς την πόλη ολόκληρη. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο οι τυχαίοι και αφιλοσόφητοι πολιτικοί είναι όχι μόνο ακατάλληλοι να αναλάβουν το δύσκολο έργο της διοίκησης της

Πολιτείας αλλά και επικίνδυνοι για τους πολίτες. Επειδή οι ίδιοι δεν έχουν ένα σταθερό προσανατολισμό τόσο στην ιδιωτική όσο και στη δημόσια ζωή τους, είναι ὅλοι πιθανό με τις ἀφρονες ἐνέργειές τους να οδηγήσουν και την πόλη ολόκληρη στην καταστροφή.

Η δεύτερη ομάδα που είναι αδύνατο να αναλάβει τη διακυβέρνηση είναι οι πεπαιδευμένοι «οἱ ἐν παιδείᾳ ἑώμενοι διατρίβειν διὰ τέλους», που αδιαφορούν για τα πρακτικά ζητήματα καθώς

πιστεύουν ότι ζουν στη μακαριότητα των πνευματικών τους αναζητήσεων (έν μακάρων νήσοις ζῶντες), παραμελώντας την ενασχόληση με τα πρακτικά ζητήματα της πόλης, την εξουσία και τις τιμές. «τοὺς δὲ ὅτι ἐκόντες εἶναι οὐ πράξουσιν».

B3 σελ. 102 «Όταν οι κηφήνες ...κάθε είδους ανοσιούργημα.»

B4 προειρημένων
ἐπιτροπεῦσαι
βίω
ἔχουσιν
πράττειν
ἀπωκίσθαι
ἔφαμεν
ἰδεῖν
ἀναβῆναι
καταμένειν

Άγνωστο:

Εκείνοι λοιπόν σιωπηρά δειπνούσαν , σαν να τους είχε αυτό διαταχθεί από κάποιον ισχυρότερο. Ο Φίλιππος όμως ο γελωτοποιός αφού χτύπησε την πόρτα είπε σ' αυτόν που άνοιξε να αναγγείλει ποιος είναι και για ποιο λόγο θέλει να τον οδηγήσει μέσα και ισχυριζόταν ότι παρευρίσκεται έχοντας εφοδιαστεί με όλα τα απαραίτητα ώστε να δειπνήσει με τα ξένα και είπε ότι το παιδί πιεζόταν πολύ επειδή δεν έφερε τίποτε και επειδή ήταν νηστικό. Ο Καλλίας αφού άκουσε αυτά είπε. Αλλά, όμως άνδρες, είναι ντροπή να αρνηθούμε τη διαμονή. Ας μπει μέσα λοιπόν. Και ταυτόχρονα έριξε το βλέμμα του στον Αυτόλυκο εξετάζοντας φανερά πώς φάνηκε σ' εκείνον το αστείο.

Γ2

τας κρείττονας / κρείττους

οὔτινος/οὔτου

φαίη

πᾶσιν

ἐνεγκεῖν

αὗται

(ὦ) ἄνερ

(τῷ) αἰσχίονι

εἴσιθι

ἔδοξε(ν)

Γ3α . αὐτοῖς: Αντικείμενο της μετοχής
ἐπιτεταγμένον

τῷ ὑπακούσαντι: επιθετική μετοχή ως ἔμμεσο
αντικείμενο του ρήματος εἶπε

διὰ τὸ φέρειν: επιρρηματικός εμπρόθετος
προσδιορισμός της αιτίας από το πιέζεσθαι

ἀνάριστον: κατηγορούμενο στο παῖδα από το εἶναι

φθονῆσαι: υποκείμενο της απρόσωπης έκφρασης
αἰσχροὺν ἐστὶ καὶ τελικὸ ἀπαρέμφατο

ἐκείνῳ: δοτική προσωπική του κρίνοντος προσώπου
από το δόξειε

Γ3β « Εἰσάγγειλον ὅστις/τις εἰμί»

**Επιμέλεια: Σιταρά Φ. - Χανιώτη Ν. -
Χατζητσομπάνη Μ. - Χονδρού Λ.**